

LOVOSTAJ I NAJMANJA VELIČINA U ZAKONU O SLATKOVODNOM RIBARSTVU

J. Popović

Sažetak

U vrijeme prije donošenja novog Zakona o slatkovodnom ribarstvu razmotreno je pitanje lovostajnog razdoblja i najmanje dopuštene lovne mjere.

Analizirane su postojeće naredbe uz zaključak da se postojećim zakonskim mjerama u kojima se štite grabežljive vrste, istodobno ne štiti njihov plijen, te se tako narušava prirodna ravnoteža. S tog se razloga preporučuje zakonska zaštita i za određene riblje vrste (plijena) budući da su to neuzgojne vrste koje se ne mogu naći na tržištu.

Poseban je problem zaštita endemičnih, rijetkih i prorijedenih vrsta riba koje do sada nisu zaštićene postojećim zakonom. U vezi s tim predložen je i popis od 15 vrsta koje bi trebalo zakonski zaštititi.

Iako su korisnici ribolovnog područja dužni Republičkom zavodu za zaštitu prirode dostaviti podatke o izlovu žaba, Naredbama o zaštiti vodenih životinja nisu obuhvaćene žabe te se preporučuje izrada Zakonskih propisa u vezi sa žabama, pijavicama i slatkovodnim školjkama.

Sve naredbe u vezi sa zaštitom ribe i drugih vodenih životinja izričito se odnose na otvorene vode. Stoga je to potrebno proširiti i na zatvorene vode u kojima postoje uvjeti za razmnožavanje i rast vodenih organizama.

Šljunčare i ostale niskoproduktivne vode potrebno je uvrstiti u sportsko-ekonomske vode s posebnim režimom bez zakonskih ograničenja na ekonomskoj osnovi uz prevlast uzgojenih vrsta unutar ihtipopulacije.

RASPRAVA

U vrijeme prije donošenja novog Zakona o slatkovodnom ribarstvu Republike Hrvatske nameće se potreba za razmatranjem pitanja lovostajnog razdoblja i najmanje dopuštene mjere.

Prema valjanom Zakonu o slatkovodnom ribarstvu (NN, 18/86) u članku 39. u svrhu zaštite, uzgoja ili razmnožavanja riba i drugih vodenih životinja, republički organ uprave mjerodavan za poslove ribarstva može:

Dr. Josip Popović, Gradski sekretarijat za poljoprivredu i šumarstvo, Grad Zagreb

- odrediti lovostaj za pojedine vrste riba i drugih vodenih životinja,
- propisati najmanju veličinu pojedinih vrsta riba i drugih vodenih životinja ispod kojih se ne smije loviti niti stavljati u promet
- odrediti privremenu ili stalnu zabranu lova rijetkih ili prorijedenih riba i drugih vodenih životinja u svim ili samo u nekim područjima.

Republički organ uprave mjerodavan za poslove slatkovodnog ribarstva, izdao je odgovarajuće Naredbe u NN, 20/74.

Naredbom o lovostaju na pojedine vrste riba i rakova određen je lovostaj za potočnu pastrvu (*Salmo trutta m. fario* L.), kalifornijsku pastrvu (*Onchorhynchus mykiss* Rich.), endemične mekousne — solinku (*Salmothymus obtusirostris salonitana* Heck.) i zloustu (*Salmothymus obtusirostris krkensis* Karaman), jezersku pastrvu (*Salmo trutta m. lacustris* L.), mladicu (*Hucho hucho* L.), lipljena (*Thymalus thymalus* L.), štika (*Esox lucius* L.), kečigu (*Acipenser ruthenus* L.), šarana (*Cyprinus carpio* L.), soma (*Silurus glanis* L.) i sve slatkovodne vrste rakova.

Sve navedene vrste riba i rakova obuhvaćene su Naredbom o najmanjoj veličini, ispod koje se ne smije loviti, prerađivati niti stavljati u promet. (NN, 20/74).

Analizirajući navedene Naredbe, odnosno vrste koje su zaštićene tim naredbama, uočava se da su to, sportski gledano, najatraktivnije vrste koje prema ekonomskom značenju pripadaju prvorazrednim korisnim ribama.

Uglavnom se sve ove vrste s izuzecima (jezerska, pastrva, mladica i kečiga) uzgajaju u salmonidnim ribogojilištima ili šaranskim ribnjačarstvima. Treća je značajka — nazovimo je »lista zaštićenih vrsta« — da su to izrazite grabljivice, izuzevši šarana i kečigu.

Odnos grabljivica i ostalih vrsta riba odnos je prehrane između dviju skupina, pri čemu se jedna skupina riba hrani drugom. Djelovanjem grabežljivih vrsta riba povećava se stupanj smrtnosti u populacijama ostalih vrsta riba. U zatvorenim, ograničenim vodenim sustavima, veći broj grabljivica u prvo vrijeme uvjetuje smanjenje, pa sve do potpunog iščeznuća populacije plijena. Kao posljedica takve situacije neminovno dolazi do smanjenja populacije grabežljivaca zbog manjka odgovarajuće hrane. Populaciju riba u takvim vodenim sustavima u kojima su uočena periodična kolebanja u brojnosti jedne ili druge skupine moguće je postići stalnim imigracijama riba grabežljivica ili riba »plijena«, te uspostavljanjem međusobne ravnoteže.

Štićenjem grabežljivica Zakonskim odredbama a da istodobno ne postoje zakonski zaštitne mjere za njihov plijen, narušava se prirodna ravnoteža. Slijedom naprijed navedene konstatacije, neminovno se u tim slučajevima smanjuje populacija riba, sve do potpuna iščeznuća.

Poznajući interes sportskih ribolovaca za vode bogate prvorazrednom ribom, ne smije se zaboraviti sljedeće:

- Samo zaštitom uvjetno rečeno manje vrijednih vrsta riba stvaraju se povoljni uvjeti za razvoj sportski atraktivnih vrsta riba, to više što se

u pravilu radi o ribama koje nisu uzgojne, pa se zato i ne mogu nabaviti na tržištu.

S tog razloga bilo bi preporučljivo lovostajem i najmanjom mjerom zaštititi ove vrste: linjaka, podusta, deveriku, riječnu mrenu, platnicu i bolena.

Poseban problem tzv. zaštitne liste jest u tome da ona ne spominje zaštitu endemičnih vrsta riba, koje uglavnom obitavaju u vodotocima jadranskog slijeva.

To bogatstvo naših rijeka ugroženo je izravnim i posrednim djelovanjem čovjeka. Ta je ugroženost povećana spoznajom o njihovu ograničenom području, a time i relativno malom brojnošću. Nedovoljno poznavanje osnovnih bioloških osobina naših endemita, uz u većini slučajeva nepovoljno čovjekovo djelovanje, uvjetuje smanjenje brojnosti endemičnih vrsta riba sve do eventualnog nestanka najteže oboljelih slučajeva. Što se toga tiče, naša je obveza zaštititi endemsku ihtiofaunu naših voda kao neprocjenjivo biološko bogatstvo. Budući da sadašnji Zakon o slatkovodnom ribarstvu ne regulira zaštitu endemita (s izuzetkom dviju podvrsta roda *Salmothymus*), a i one nisu navedene kao endemične, potrebno je zakonski regulirati njihovu zaštitu.

Uz uobičajene zaštitne mjere (lovostaj, najmanju mjeru, broj komada u dnevnom ulovu i dr.), potrebno je izričito zabraniti poribljavanje vodenih biotopa u kojima žive endemske ili ostale rijetke i prorijedene vrste riba a da prije toga o tome svoje mišljenje ne daju kvalificirani stručnjaci. Za provedbu zaštite potrebno je utvrditi u kojim vodama žive te vrste uz utvrđivanje stupnja ugroženosti.

Kao prijedlog preporučuje se zaštita slijedećih vrsta i podvrsta s latinskim nazivljem:

1. jegulja — *Anguilla anguilla*, L., 1758
2. cetinski vijun — *Cobitis taenia dalmatina*, Kar., 1928.
3. oštrulja — *Aulopyge hügeli*, Heckel, 1841.
4. turski klen — *Leuciscus tursky*, Heckel, 1843.
5. svjetlica — *Leuciscus polylepis*, Stein, 1886.
6. cetinska ukliva — *Leuciscus ukliva*, Heckel, 1843.
7. sval — *Leuciscus s. svalize*, Heckel et. Kn., 1858.
8. ilirski klen — *Leuciscus illyricus*, Heckel et Kn., 1858.
9. primorski blistavac — *Leuciscus souffia muticellus*, Bonap., 1837.
10. bijeli klen — *Leuciscus cephalus albus*, Bonap., 1837.
11. masnica — *Rutilus rubilio rubilio*, Bonap., 1837.
12. mren — *Barbus plebejus*, Bonap., 1837.
13. pijurica — *Parafoxinus alepidotus*, Heckel, 1843.
14. hrvatski pijor — *Parafoxinus croaticus*, Stein., 1865.
15. imotska gaovica — *Parafoxinus adpersus*, Heckel, 1843.

Osim zaštite riba, Naredbom o lovostaju obuhvaćen je i slatkovodni rak, dok je Naredbom o najmanjoj veličini, uz raka, određena veličina i

za školjke. Na temelju članka 23. Zakona o slatkovodnom, te članka 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o slatkovodnom ribarstvu (NN, 34/89), korisnik je dužan u skladu s Gospodarskom osnovom i godišnjim planom uz naknadu dopustiti lov i skupljanje rakova, žaba i pijavica za područje kojim gospodari. Na osnovi članka 40 a Zakona o izmjenama i dopunama, korisnik koji gospodari ribolovnim područjem, radi zaštite populacije rakova, žaba i pijavica te bio-ekonomske razine njihova iskorištavanja, dužan je voditi godišnju evidenciju o količini sakupljenih i prodanih vrsta vodenih životinja. Podatke o tome dužni su dostaviti Republičkom zavodu za zaštitu prirode do 31. prosinca svake godine.

Uzimajući u obzir navedene zakonske odredbe, potrebno je propisati lovostajno razdoblje za zelenu žabu (*Rana esculenta*) i močvaricu smeđu (*Rana arvalis*) te najmanju veličinu ispod koje se ne smije loviti.

Naredbom o ribolovnim sredstvima kojima se može obavljati prirodni i sportski ribolov (NN, 20/74), potrebno je, među ostalim, propisati način i pribor za lov rakova, žaba, pijavica i školjaka. Pri propisivanju načina lova i pribora potrebno je poštovanje osnovnog principa, a to je sprečavanje preloma i zaštita nedoraslih životinja.

Prema postojećem Zakonu, ribe i rakovi za koje je određen lovostaj mogu biti u prometu najviše tri dana nakon što je nastupio lovostaj. Tu odredbu potrebno je precizirati budući da zakonodavac ne govori u kakvom stanju (svježe ili smrznute). Smrznute ribe i ostali vodeni organizmi mogu se naći u prometu u lovostajnom razdoblju, naravno, uz dokumentaciju kojom se dokazuje vrijeme nabave odnosno ulova.

Nadalje, sve se navedene Naredbe o ribolovnim sredstvima, o lovostaju, o najmanjoj veličini te o stalnoj zabrani lova rijetkih i prorijedenih riba odnose na otvorene ribolovne vode. U člancima 2, 3. i 4. Zakona o slatkovodnom ribarstvu određen je pojam otvorene vode, a to su visinske, nizinske i kraške tekućice s pritocima. Prema spoznajama, navedena zakonska ograničenja izražena spomenutim Naredbama primjenjuju se u sportskom ribolovu i u zatvorenim ribolovnim vodama, što zakonodavac nije do sada predvidio. Zbog tog razloga potrebno je to regulirati i za zatvorene vode, uz uvjet da se to propiše prije svega za one u kojima postoje optimalni uvjeti za mrijest i uzgoj autohtonih vrsta riba.

Šljunčare i druge niskoproduktivne vode potrebno je izuzeti iz tih zakonskih ograničenja, pretvarajući ih u sportsko-ekonomske ribnjake (bolje reći, skladišta), gdje bi ih ribolovci mogli loviti u tijeku cijele godine po određenom režimu na ekonomskoj osnovi. Populacija ribe u takvim objektima uzgojnog je porijekla i prvorazredne kategorije.

U vrijeme prije donošenja novog Zakona o slatkovodnom ribarstvu, ovaj tekst treba shvatiti kao prilog očuvanju naše ihtiofaune, posebno endemične te ostalih vodenih životinja, i to zakonskim odredbama.

Summary

CLOSE SEASON AND LAWS ON THE SMALLEST FISH SIZES IN FRESHWATER FISHERIES

In formation of the new law on freshwater fisheries the close season and laws on the smallest fish sizes were considered. An analysis was carried out on the existing laws along with the conclusion that the existing measures which protect the predatory species, at the same time does not protect its prey, therefore disturbing the natural balance. It is therefore recommended that the law protect certain fish species (prey) because they are not culturing species that can be found on the market. Especially difficult is the problem with the protection of endemic and rare species which up until now have not been protected by law. A list of 15 species is proposed which should be protected by law. Eventhough the fishermen of the fishing regions are obligated to give data on the frog yield to the Department for the Protection of Nature, the laws on the protection of water animals do not include them. Therefore, it is recommended that the law include frogs, leaches and freshwater shell fish. All laws in connection with the protection of fish and other water animals relate expressly to open waters, therefore it is necessary to broaden them to closed waters as well, where conditions exist for reproduction and growth of water organisms. Oligothropic water and other low productive waters should be included in water with a special regime without lawful limitations on sustained yield theory with a domination of culturing species within the ichthyopopulation.

LITERATURA

Naredba o lovostaju za pojedine vrste riba i rakova (NN, 20/74)

Naredba o najmanjoj veličini pojedinih vrsta riba, rakova i drugih vodenih životinja ispod kojih se ne smije loviti, preradivati niti stavljati u promet (NN, 20/74)

Naredba o stalnoj zabrani lova rijetkih i prorijedenih riba u sportskom ribolovu na otvorenim vodama (NN, 20/74)

Zakon o slatkovodnom ribarstvu (NN, 18/86)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o slatkovodnom ribarstvu (NN, 34/86)

Primljeno 14. 12. 1992.